

Το τεύχος αυτό έπρεπε να κυκλοφορήσει το πρώτο δεκαήμερο του Μάη. Εξαιτίας των όχι πάντα δικαιολογημένων, αλλά δυστυχώς υπαρκτών (ακόμα) καθυστερήσεων, κυκλοφορεί ένα μήνα μετά. Τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές (9/6), κανείς δεν μπορεί να προβλέψει πού θα καταλήξουν οι διαπραγματεύσεις για τον τερματισμό του μονόπλευρου πολέμου εναντίον της Γιουγκοσλαβίας.

Ας ελπίσουμε, λοιπόν, σε κάποια συμφωνία που θα προβλέπει αυτονομία για το Κοσσυφοπέδιο και θα έγγυάται την ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας (δηλαδή του κατάλοιπου του πρώτου πολέμου). Αλλά αν υπάρξει μια τέτοια συμφωνία και αν εφαρμοστεί, τότε καταλήγουμε περίπου σε ό,τι προέβλεπε το πρώτο σχέδιο συμφωνίας του Ραμπονιέ. Χρειαζόταν, λοιπόν, να ισοπεδωθεί μια χώρα, να καταστραφεί η οικονομία της, να σκοτωθούν χιλιάδες άνθρωποι, να μετατραπούν σε ανέστιους πρόσφυγες ένα εκατομμύριο ανθρώπινες υπάρξεις, για να επιστρέψουμε περίπου στο σημείο αφετηρίας; Δεν ήξεραν, λοιπόν, τι ήθελαν οι αμερικανοί ιμπεριαλιστές και οι ευρωπαίοι μέτοχοι της εταιρίας δολοφόνων;

Οι Αμερικανοί μπορεί να μην υπολόγισαν σωστά την υπομονή και την αντοχή του λαού της Σερβίας, κατά τα άλλα, όμως, ήξεραν πολύ καλά τι ζητούσαν. Ο πόλεμος κατά της Γιουγκοσλαβίας σχεδιάστηκε ήδη από τις αρχές της δεκαετίας. Στην πρώτη φάση, με κόστος εκατοντάδες χιλιάδες νεκρούς και ανυπολόγιστες καταστροφές, αποκόπηκαν βίαια οι βόρειες δημοκρατίες. Τώρα είχε έρθει και η σειρά του Νότου. Το πρόσχημα βρέθηκε: η δήθεν σωτηρία των Αλβανοφώνων του Κοσσυφοπεδίου.

Οι δύο πόλεμοι κατά της Γιουγκοσλαβίας εντάσσονται στη συνολική στρατηγική των ΗΠΑ για παγκόσμια ηγεμονία. Η Γιουγκοσλαβία αποτελούσε εμπόδιο σ' αυτή την κοσμοκρατορική πορεία. Έπρεπε να «κανονικοποιηθεί». Στην πρώτη φάση ζητήθηκε η τυπική κάλυψη του ΟΗΕ. Στη δεύτερη, οι ΗΠΑ και οι ευρωπαίοι συνεργοί αποφάσισαν να περιφρονήσουν και τυπικά το διεθνές δίκαιο. Έφτασαν, μάλιστα, να διατυπώσουν ένα νέο κανόνα «δικαίου». Εμείς οι 19 αντοαναγορευόμεστε προστάτες και θεματοφύλακες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θα βομβαρδίζουμε όποιο λαό δεν συμμορφώνεται με τη δική μας αντίληψη. Αλλά το νέο αυτό «Δίκαιο της Ισχύος» απαιτούσε και κάποια ιδεολογική νομιμοποίηση. Στην εποχή της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, δηλαδή της ασύδοτης κυκλοφορίας του κεφαλαίου, «η έννοια του έθνους-κράτους είναι πλέον ξεπερασμένη». Οι «θεωρητικοί» υπηρέτες ανακάλυψαν, λοιπόν, μια ασυμβατότητα, μια αντίφαση ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα και την εθνική κυριαρχία. Και επειδή οι ιμπεριαλιστές είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι σε ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επιφορτίζονται από την Ιστορία να ισοπεδώσουν όποιο λαό αντιστέκεται. Πρώτα τα πετρέλαια της περιοχής του Κόλπου. Μετά η Σομαλία. Ακολούθησε η Γιουγκοσλαβία. Αλλά, προφανώς, η δράση του νέου Αττίλα είναι επιλεκτική: δεν βλέπει την Κύπρο, τη γενοκτονία των Κούρδων, τις σφαγές στην Αφρική, την τραγωδία των Παλαιστινίων κ.λπ., κ.λπ.

Το πρώτο μέρος του σημερινού τεύχους είναι, λοιπόν, αφιερωμένο στον πόλεμο κατά

της Γιουγκοσλαβίας. Δηλαδή, ζητήσαμε από μια σειρά συνεργάτες της Ουτοπίας να αναλύσουν, με σύντομα κείμενα, τις πιο ουσιαστικές πλευρές και αιτίες αυτού του πολέμου: οικονομικές, στρατιωτικές, ιδεολογικές, αυτές που σχετίζονται με το πρόβλημα του έθνους και των εθνικισμών στην εποχή μας, την πλευρά που σχετίζεται με το Διεθνές Δίκαιο, τα «ανθρώπινα δικαιώματα», την προβολή του πολέμου από τα ΜΜΕ και τις απόψεις των προπαγανδιστών του πολέμου, την πολεμική τεχνολογία και, τέλος, την κατάσταση στη Βαλκανική μετά την κατάρρευση του σοσιαλιστικού στρατοπέδου. Ελπίζουμε ότι τα κείμενα αυτά θα συμβάλλουν στην πληρέστερη κατανόηση των σημερινών γεγονότων και συνολικότερα των προοπτικών του σημερινού κόσμου.

Το δεύτερο, και κύριο μέρος του σημερινού τεύχους, είναι αφιερωμένο στο θρησκευτικό φαινόμενο. Ειδικοί συνεργάτες της Ουτοπίας επιχειρούν να φωτίσουν βασικές όψεις αυτού του φαινομένου, όπως: Πώς εξηγείται η γένεση του θρησκευτικού φαινομένου; Με ποια έννοια η θρησκεία αποτελεί μορφή κοινωνικής συνείδησης; Πώς η κατανόηση της θρησκείας εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της θεωρίας των ιδεολογιών; Ποια είναι, συνεπώς, η γνωστική και ποια η κοινωνικοπρακτική λειτουργία της θρησκείας; Συνολικά, ποιος είναι ο αντιφατικός χαρακτήρας της θρησκείας, «ψυχής ενός κόσμου χωρίς ψυχή, πνεύματος ενός κόσμου δίχως πνεύμα» και την ίδια στιγμή «οπίου του λαού»; Και πώς μπορεί να εξηγηθεί η σχετική έξαρση του θρησκευτικού φαινομένου στην εποχή μας και ειδικά στη χώρα μας, με το ρεύμα των «νεορθόδοξων» ή «νέων θεολόγων», καθώς και η απήχηση της επίσημης εκκλησίας και των ιδεαλιστικών και μυστικιστικών ιδεών; Γενικότερα, ποιος ήταν ο ρόλος της χριστιανικής εκκλησίας μετά την αναγόρευση της χριστιανικής θρησκείας σε επίσημη κρατική θρησκεία; Τέλος, ακόμα και στις περισσότερες δογματικές θρησκείες, υπήρχαν έστω και μειοψηφικά στοιχεία διαμαρτυρίας, ανθρωπιστικά, στοιχεία υπέρ των λαϊκών στρωμάτων. Δεν είναι, συνεπώς, τυχαίο ότι η χριστιανική ειδικά θρησκεία αποτέλεσε συχνά το ιδεολογικό θεμέλιο προοδευτικών ή και επαναστατικών κινημάτων. Και σήμερα, η Θεολογία της Απελευθέρωσης καθώς και άλλα «ετεροδόξα» χριστιανικά κινήματα, αρνούνται, με τον τρόπο τους, ή και αντιστέκονται στους πολέμους και συνολικά στην απάνθρωπη πραγματικότητα του ιμπεριαλισμού. Ποιες θα ήταν, συνεπώς, οι δυνατότητες συνεργασίας των προοδευτικών και αντικαπιταλιστικών κινήματων της εποχής μας με τα ανθρωπιστικά κινήματα που εμπνέονται από τις θετικές παραδόσεις του Χριστιανισμού;

Στο σημερινός τεύχος περιλαμβάνεται επίσης το άρθρο του Ν. Δενδρινού για το «Υπάρχει» και το άρθρο του Χρ. Μπελλέ για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τέλος, στο προηγούμενο τεύχος δημοσιεύτηκε κατά λάθος παλαιότερο άρθρο του Ν. Ταμπάκη και όχι η εισήγησή του στο Συμπόσιο για τις Θεωρίες του Χάους, η οποία δημοσιεύεται σ' αυτό το τεύχος μαζί με τη συγγνώμη που ζητάμε και από τον κ. Ταμπάκη και από τους αναγνώστες μας.

Την εικονογράφηση του τεύχους επιμελήθηκε η ζωγράφος Μαρία Κοκκίνου, με έργα του Γάλλου Ονορέ Ντωμιέ, των Γερμανών Γιόσεφ Σαρλ και Ζωρζ Γκρος, καθώς και του σύγχρονου Γάλλου Ερνέστ Πιινόν-Ερνέστ.

Εικόνα εξωφύλλου: Ονορέ Ντωμιέ, Οι πρόσφυγες, 1850 (·).